

גנזך יד למורשת חיים הזז	
1.2	סימן
1:135	תיק

זחלקנה של ספרות

יד למורשת חיים הזז

כל הזכויות שמורות

Handwritten text in Hebrew, appearing to be a letter or document. The text is written in a cursive style and is heavily obscured by a large, semi-transparent watermark in the center. The watermark consists of the words "קמנד סטודיו" (Command Studio) and "דפוס דוד" (Dafos David) in large, bold letters. The text is written on aged, yellowed paper.

ארכיון חזן
1972

(א) יצאנו מן הארץ, שאלוהים
 ארבעים, יצאנו מן הארץ
 סוף יום יצאנו מן הארץ
 הארץ מן הארץ, יצאנו מן הארץ
 יצאנו מן הארץ, יצאנו מן הארץ
 יצאנו מן הארץ, יצאנו מן הארץ

יד
 למורשת
 חיים הזז

כל הזכויות שמורות

אין ידענו לא שכל
אין כל שאלה
לשאלה האדם
סניף אדם
זה האדם בנים

יד
למורשת
חיים הזז

כל הזכויות שמורות

[1]

ארכיון הזו
11135

לחשבונה של ספרות

לפנינו דברים רבים שהוועידה חייבת בהם. לא נספיק לצאת ידי

כולם, לא מן היפה שבהם ולא מן הכושל שבהם. נפתח בספרות שהיא עיקר עניינה של הוועידה. הספרות בעולם עומדת בסימן מודרניזם. העולם נשחנה להיות מבוך היסטורי. גם העם היהודי נשחנה. אין אנו חסרים אלא שיבוא משיח. כל האותות הנה הנם: גאולה, קיבוץ גלויות, מלכויות מחגרות אלו באלו, חשש לקץ, לסכנה שיתום העולם.

הספרות העברית ערך ראשוני היא בחיי בית ישראל, ראש ועיקר. תחילתה ב"בראשית ברא". גם אומנותו של הסופר קצובה מדורות הראשונים. עזרא הוא ראשון מכונה סופר. עזרא הסופר. הוא שקבע את חיי העם על הספרות העברית והציל את העם מכלייה. לא איש מלחמה, לא דיפלומט, אלא סופר שהציל את העם מכלייה.

יש צדדים שווים בין דורו של עזרא לדורנו. אף בדורנו הצילה הלשון העברית וספרותה את העם מכליון הרוח. ועוד אחרת יש כאן. בדורו של עזרא נפתחה הנבואה ממה שהיתה. הפרש ~~א~~ יש בין ישעיה, ירמיה, עמוס והושע לבין חגי, זכריה ומלאכי ואין צורך לומר עזרא ונחמיה, עד אותה שעה שבא ישעיה השני והחזיר את הנבואה לכבודה הראשון. אף בדורנו כך. אין דומה הספרות עכשיו לספרות של דור מנדלי וביאליק. אגב, היה זכריה, כדרך שאנו מוצאים בחקופה של ירידה, המודרניזם שבנביאים והסימבוליסט הראשון בעולם, סימבוליסט למופת.

העם היהודי הוא על פי חינוכו והרגלי חיו עם ספרותי. מדי שבת שכחו קורא בתורה ומפטיר בנביא. שלוש פעמים ביום קורא באנחולוגיה ספרותית מצויינת שהיא נקראת "סידור" וקורא בספר "תהלים" בכל עת.

כל העם כמשמע, תלמידי=חכמים והדיוטות שאינם יודעים פירוש המילות ~~א~~ ואף=על=פי=כן מבינים. מי שראה יהודי פשוט קורא תהלים יודע עד=היכן הוא מתייחד עם הכתוב ומבין, ועד היכן הוא מיטהר ומתעלה. כל=שכן תלמידי=חכמים שהם היו החלק המשפיע בעם.

הספרות העברית כבשה את האדם היהודי כיבוש גוף ונפש, הקיפה אותו, נכללה בו, נבלעה בחושיו וכמאורו, בעיקר מלחמת קיומו, ומילאה אותו רוח וכוח לעמוד בפגעי הזמן.

הספרות העברית נחודשה מדור לדור, מחנ"ך למשנה, לגמרא, לפיוטים, למוסר וכו". הספרות העברית החדשה הוא חידושה בימינו, המשך היא לתורה. שותף היא לחורה בלשון, זה בניין=אב ראשון, וממילא טבעה בגופי חומר שלה, במידות ואפשרויות ודרכי השגותיה. מכאן סגולתה ~~א~~ המיוחדת, זכותה ותקפה בכל דור ובכל מקום. במקום שנשחמרה הספרות העברית נחקיים העם היהודי, כמקום שבטלה הספרות העברית בטל העם מן העולם.

מידה היא בעם היהודי שכורך ספרות שלו עם יראת=שמים. ולא ספרי=קודש בלבד אלא אפילו ספרים שהם בעצם חול, כגון משנה, גמרא, פיוט, מוסר. ולא עוד אלא אפילו ספרי ההשכלה נקראו ביראת=שמים ואפילו הספרות העברית החדשה. זו היחה יראת=שמים בגילגולה המודרני: בהחלהכות, בהתרוממות הנפש ובמסירות=הנפש.

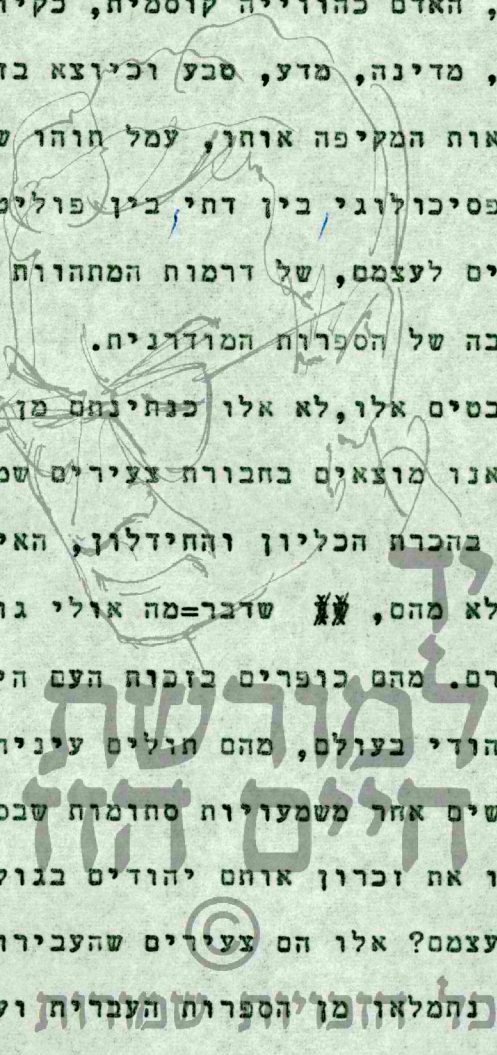
נס גדול היה שברחה תנועת ההשכלה לעצמה את הלשון העברית ולא בררה לא אידיש ולא רוסית ולא גרמנית. זה אחד הפרדוקסים ההיסטוריים שלנו. חנועה, שלכאורה לא נחכוונה אלא לפריקת עול ולביטול עצמי, כבשה את עצמה בכבשונה של ההווייה הלאומית ויצר הקיום. אף=על=גב דאיהו לא חזי מזליה חזי. זו ~~א~~ זכות שתעמוד להשכלה לעולם.

עכשיו אנו עומדים בראש פרק של הספרות העברית החדשה, הישראלית.
 אישאפשר שיעמוד לנו כיום סופר כמנדלי או סופר כשלום עליכם, שאין העם
 עשוי חטיבה אחת כמות שהיה לשעבר, אלא עשוי חטיבות=חטיבות, כל חטיבה לעצמה.
 יכול שחיווצר בדורנו ספרות של מלחמה או ספרות של המדינה, של הדור, של
 הקיבוצים, של עיר אחת, של עדה אחת. לפי שעה היא מתהווה, מכוונת את
 הרוחות, מסתככת בתסביכי הדור של פנים ושל חוץ. קיימת. ממנה תוצאות
 לספרות שתבוא אחריה, גדולה, לאומית, עולמית, כראוי לעם עולם בארצו.
 לא הרי הספרות בימינו כספרות שלעבר. בספרות בכלל הדברים אמורים.
 ספרות העולם לובטח לבטחים קשים, שוטפת בתיאוריות רבות. בעיית האישיות
 נעשית עיקר. מהו האדם ומה מקומו המטפיסי כחוך מבנה העולם, ההווייה
 והאלוהות. הוא דעחו שאמר: "אף חקופה אחת לא ידעה כל=כך הרבה על האדם
 כחקופתנו ואף חקופה אחת לא ידעה כל=כך מעט על האדם כחקופתנו". דבר זה
 גרם למשבר רוחני ותרבותי, ובמשבר זה עוסקת הפילוסופיה ועוסקת הספרות.
 ממילא, בא היחיד לידי קונפליקט עם הכלל, עם החברה. שוב אין האדם מאמין
 בקידמה, בהומאניזם, במדע, בדימוקרטיה, בבניין חברה מחוקנת. גדולה מזו,
 בעצם שכלו של האדם. השכל הוא שנוסל מן האדם את חירותו. השכל בונה
 את בניין הכלל, את מה שהוא מחוייב המציאות, שאין בו מקום לאפשרויות שונות,
 שכן האפשרויות כל=עצמן אין ניתנות, והאדם כפוח לשלטון ההכרח והכפייה.
 נאמנים דברים שניצאו מפי אומרים: "לא זולבלכד שהדעת יתירה היא, אלא עוד
 הצורך בדעה יתיר הוא. אבסורדי הוא לא העולם בלבד אלא עוד בורא העולם;
 נפשע המדע וחוטאת הפילוסופיה, ונוח לו לאדם שישוב לעיקרו בתחילה, לחוסר=
 דעת מחלט". ודבר הלמד מעניינו, שהעולם מלא פחדים, בדידות וייאוש, והאדם
 מחייסר בעלבון קיומו בעוון היותו, כלמה ולמה.

ספרות זו נגלתה לנו לאחר מלחמת העולם הראשונה ונתחזקה לאחר מלחמת עולם השנייה והשוואה וכל שאר זעזועים שזיעזעו את העולם. מכאן ואילך ספרות האבסורד, הרומן בלי גיבור, שיטת הניגודים שבין ההכרח לבין ~~החירות~~, האדם כהווייה קוסמית, כקיום בעלמא, מחוץ לחברה, לדברי ימי עולם, מדינה, מדע, טבע וכיוצא בזה דפוסי חיים; הקרע שבין השכל לבין המציאות המקיפה אותו, עמל חוהו של גילגול אבן; רומן ללא דמות וללא אופי בין פסיכולוגי, בין דחי, בין פוליטי; רומן של מצבים פסיכולוגיים מקורעים, מבודדים לעצמם, של דרמות המתהוות מתחת לסף ההכרה. אלו ציוני דרך, מעטים מהרבה של הספרות המודרנית.

מקצת מן לבטים אלו, לא אלו כנתינתם מן הפילוסופיה והספרות המודרנית אלא מעין אלו, אנו מוצאים בחבורת צעירים שמספרים זה עם זה. ויותר משהם נושאים ונותנים בהכרת הכליון והחידלון, האימה הקוסמית, אשמת הקיום וכיוצא בזה מופלא מהם, ~~שדבר=מה~~ אולי גונב להם, הם באים בטרוניה עם אבותיהם ועם דורם. מהם כופרים בזכות העם היהודי על ארצו, מהם שוללים את קיום העם היהודי בעולם, מהם חוליים עיניהם למסורת, למיסטיקה, קבלה, חסידות, או מחפשים אחר משמעות סחומות שבסחומות. מי הם צעירים אלו שמעלים על דעתנו את זכרון אותם יהודים בגולה שכרחו מעצמם, כיטלו את עצמם, שנאו את עצמם? אלו הם צעירים שהעבירו את הספרות העברית מפני ספרות זרה, שלא נקמלאו מן הספרות העברית וערכי היהדות, שלא נקנתה להם כנפשם ובחושיהם, לסוף נחבדו ונכזבו ונתרוקנה רשות לספיקוח ולמפח=נפש.

לא הועילה ארץ=ישראל ולא הועיל הקיבוץ כיוון שקילקלו בספרות העברית ובתרבות ישראל.

הספרות העברית הישראלית פתוחה לכל רוחות העולם, לכל ניגודים

ודיקדוקים עיוניים, מושגים ומושכלות אחרונים. כאן וכאן יוצאת בח=קול

הבאה מן החוץ, בעיקר בשירה שלעולם היא זריזה וקודמת. הפרוזה ברובה המכריע

אין מכחישה ראשה בדיעות, אין לנה בעומקה של הלכה ואין מתייחסת בייחוסן

של אסכולות. לא עמד לה קהל אינטלקטואלים ובעלי=מחשבות. אינה צריכה אותם.

את הקוהלת הזאת מכיר העם היהודי מתוך שלו, ממה שהפיל ~~משה~~ כלאחר=יד מימים

רכים ולא העמיד עצמו עליה אף=על=פי שלא גבוה, אלא סמך לה שיר=השירים

ו"כרכי נפשי" ומסכת אבות וזולת זה הרבה. וכבר לכטו ראשונים ואמרו "נוח

לאדם שלא נברא משנברא, עכשיו שנברא יפשפש במעשיו" ואמרי לה: "ימשמש ~~משה~~

במעשיו". "יפשפש במעשיו" פירוש: ישתדל להקנות, "ימשמש במעשיו" פירוש:

יבדוק כדי שלא ייכשל בהם לעתיד. ~~פירוש~~ אנו עם עסוק ואין לבנו פנוי

להררים החלויים בשערה. עסוקים אנו בהגנה, בקיבוץ גלויות, בבניין הארץ

שחא מתוקנת על פי דרכנו, ~~במידות וערכים המיוחדים לנו.~~ ~~אזיאטן~~

הספרות העברית בישראל בכלל בניין היא, עוסקת בדברים שהזמן גורם

והמקום גורם, במידות ספרות נדרשת בהם. אין היא ממצה את המציאות כולה

את כל הגבורות והנפלאות, את כל המעשים והעלילות שישראל מלאה מהם. זו

דרכה של ספרות שמהלכת בעקבה של המציאות. היא ממשיכה את הספרות העברית

החדשה שבגולה, נחלפה עליה בשינוי מקום ואקלים, במעשי הדור, בכוח יתיר

ועודף, במתן טעם אחר, בשימוש ושירות חיוני, ממשי.

הספרות העברית החדשה שבגולה הייתה מצויינת בסיגנונה. מכל הספרות

העברית לחקופותיה מספרות ~~משה~~ הרכנית, מספרות המוסר, הקבלה, החסידות,

ההשכלה, היא בלבד טבעה דפוס לסיגנון מתוקן. זו של ימינו בישראל יצאה
לכקש אח סיגנונה. שוב אין הסיגנון שעבר דומה נאה ללשון שבפינו, לקצב
החיים.

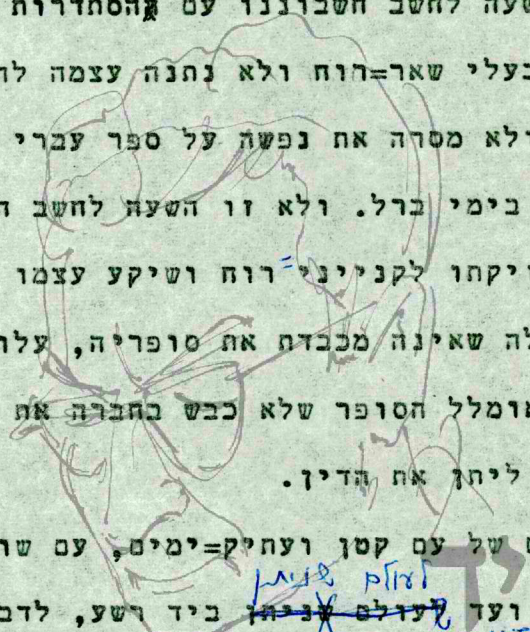
הדיבור העברי ניצח. זה אחד מנצחונותינו המפוארים. הדיבור העברי

שולט בכל מערכות חיינו. קולו הולך בבית ובחוץ, בשדה ובכיתה=החרושת,
בכיתה=הספר ובהמונו של עם. הוא שמטיע את העם המפוזר והמפורד הזה שעולה
אלינו מכל ארצות תבל ומאחד אותן להיות חטיבה אחת. ועדיין יש מקום לחוש.
פרצות נפרצות בלשון העברית באוניברסיטה, במדע שכחלקו הגדול הוא נלמד
בשפה האנגלית ונכתב בשפה האנגלית ויוצא לאור בשפה האנגלית, בחוגים
מסויימים של משכילים, של אנשי עסקים. וגלוי לנו עד=היכן אנו נוטים לזלזל
בשלנו, עד=היכן אנו להוטים אחר כל הבא מן החוץ. ועל הכל עד=היכן
גדול תוקפה של הלשון האנגלית שהיא מקיפה את כל העולם. כאן טמונה הסכנה.
סימן לדבר הלשון הארמית בימי בית שני מעין לשון אנגלית של הימים ההם.

עלינו מצווה לגדור הפרצות. זו מצווה עשה שהכל חייבים בה. וראשונים
למצווה הסופרים העבריים. עליהם חובה להעמיק בלשון ולשמור על טהרתה. שעל=ידי
שנסחגלה הלשון לדיבור השוטף ולמציאות ההדופה, נפרץ גדרה, ולהוציא סופרים
מעטים, נסחפה ונחבזה, נתפשטה לרוחב ואין יורדה למעמקים. זו מלאכתם של
הסופרים העבריים שהיא מלאכת עולמים, וזו רשותם ואחריותם עליה. על=ידי הלשון
העברית נתקיים הישוב בארץ=ישראל, ובלשון העברית וספרותה חשתמר ישראל
ויעמוד בה טעמה.

לא זו השעה לחשב חשבוננו עם הממשלה. על הממשלה לדעת שהספרות היא
בסמ עצום. ומה עדות גדולה מזו, שבריה=המועצות האדירה מתייראת היא מפני
הספרות ונוחנת את סופריה על מסגר בכתי אסורים ובמחנות של עבודת פרך.

על הממשלה לדעת ולזכור שהספרות תריס בפני פורענות, שהספרות אמת=מידה ועדות לעם, שהספרות גושפנקא, כרטיס=ביקור לעולם, למעשה ולא לשם כיבודים, לנחינת דרך לפני הספרות העברית בעולם, להוציא אותה מתחומה הסגור והמסוגר למרחב. לא זו השעה לחשב חשבוננו עם ~~ההסתדרות~~ העובדים העברית שלא נשתיירו בה אנשי חזון ובעלי שאר=חוח ולא נתנה עצמה להעמיד מבין העולים החדשים קורא ספר עברי ולא מסרה את נפשה על ספר עברי שיהא מצוי אצל כל אדם מן הישוב כמו שהיה בימי ברל. ולא זו השעה לחשב חשבוננו עם הציבור שירד מכבודו הראשון והפסיק זיקתו לקנייני=רוח ושיקע עצמו בחולין ובידור קלוקל. עלובה ממשלה שאינה מכבדת את סופריה, עלוב העם שאין סופריו ניכרים בתוכו ~~ואומלל~~ הסופר שלא כבש בחברה את מקומו הראוי לו. שלושתם כאחד עתידים הם ליתן את הדין.

אנו סופרים של עם קטן ועתיק=ימים, עם שונה מכל העמים ובודד בין כל העמים, עם יודע ועד לעולם ~~ענין~~ ביד רשע, לדברי ימי=עולם אכזרים, לשואה, לרשעות ורדיפות ברוסיה הסובייטית בימינו. כוחות יצירה וכוחות הרס נאחזים בנו בחינת חזקה בנפש לחיים ולמוות, בקורותינו האישיים והקיבוציות, בחולדות דברי=ימינו.

למורשת חיים הזז

לא קלה היא להיות בן לעם היהודי וגדולה היא, אין חבר לה בעמים. ~~כל=שכן~~ לא קלה היא להיות סופר עברי, להכיר מן הטפל על העיקר, מן הפרוץ על העומד, מן האנפנה על הקיים, לעשות חשבון=נפש תמיד בכל עת ובכל שעה, בכל שיר שאנו אומרים ובכל סיפור שאנו כותבים.

בחוץ נפתולי הזמן וקורותיו, בחוך הסבך הפוליטי במידות עולמיות, בין פרצות, הפכים וקצוות, פנתרים שחורים, השמאל החדש, אירגון נוער יהודי תומך בהגדרת העם הפלשתיני וחותר מדעת תחת קיום העם היהודי בארצו, נפל דבר שלא שוער. יהדות רוסיה שנחערטלה מחיי בית=ישראל, מכל סימן וזכר

יהודי ונחבוללה בין הגויים, כלשונם ובחרבותם, במעשיהם ובדברי-ימיהם,
חזרה בה ועלתה מבלי משים על דרך קידוש השם.

אותה תאוה שאחזה ביהודי רוסיה להיות יהודים! אותה דריכות נפש להיות

יהודים! אותה נכונות לקבל יסורים, להענוח בבתי-אסורים, במחנות של

עבודה=פרך ובבתי-חולים למחלות=נפש! איזו דרך תשובה מופלגת! איזה חזיון

מפליא, אפוקליפטי! זה קול הבא מכפנים, מתוך=חוכה של היהדות, של ההיקף

הרחב של דברי ימי עם ישראל! זה חשבון נפש למופת. האם נדע לקבל את הכוחות

המתפרצים אלינו? לא נכשיל אותם? לא נרשל אותם? לא נאבד מהם את רוח

האידיאליזם הסוער בחוכם ~~א~~ ויהיו המשך לאבותיהם הראשונים, לעלייה ~~א~~

השנייה ולעלייה השלישית? בנו ובהם תלוי הדבר.

אני מברך את הספרות העברית שכמוהם חזכה לקול הבא מכפנים ולחשבון=נפש

של אמת במלוא האחריות האמנותית והרוחנית.

למורשת חיים הזו

חיים הזו

כל הזכויות שמורות